

JEWISH REINCARNATION SOURCES

By Rabbi Dr. Nachum Amsel

These sources are from the book, "The Encyclopedia of Jewish Values" published by Urim, or the upcoming books, "The Encyclopedia of Jewish Values: Man to Man" or "The Encyclopedia of Jewish Values: Man to God" to be published in the future.

1) ברכות ז. ופירוש שורש ישי (אלקבץ) ע"ט.

... בקש להודיעו דרכיו של הקדוש ברוך הוא ונתן לו, שנאמר: (שמות ל"ג) הודיעני נא את דרכיך אמר לפניו: רבונו של עולם מפני מה יש צדיק וטוב לו ויש צדיק ורע לו, יש רשע וטוב לו ויש רשע ורע לו? אמר לו: משה, צדיק וטוב לו צדיק בן צדיק, צדיק ורע לו צדיק בן רשע, רשע וטוב לו רשע בן צדיק, רשע ורע לו רשע בן רשע...

... וידוע ליודעים חן כי המגולגלים יקראו "אחרים" ואני לכלם "ויצאה והיתה לאיש אחר" מדה כנגד מדה זה מגולגל וזו מגולגל והדין נותן שנקראו אחרים כי אינם עצמם אבל אחרים כי ע"כ סובלים עונות ראשונים והיא סוד צדיק בן רשע כלומר שהיה רשע מקודם ורשע וטוב לו רשע בן צדיק שהיה צדיק מקודם כנדרש בספר הבהיר והוא אמץ ותורתו אמת ודינו... והוא סוד יסוריו של איוב כי היה סובל עונות ראשונים ככתוב בספר הסודות כי היה נפשו של תרן

2) רמב"ן, תורת האדם, שער הגמול ק"ט-קכ

אע"פ כן עם ההעלמה הזו יש בטענה הזאת סוד נמסר לאנשי התורה והקבלה, והוא רמוז בדברי רבותינו ונכלל בענין סוד העיבור שחכמים מוסרין אותו לתלמידיהם הראויים, והוא תשובתו של אליהוא על תוכחותיו של איוב, ואתה יודע שהיה איוב צדיק גמור בעיניו והיו יסוריו שלא על חטא ועבירה לפי דעתו עד שהיה קורא תגר עליהם כמו שהזכרנו:

3) ספר הבהיר קצו

אמר רבי רחומאי כך קבלתי כשבקש משה לדעת ידיעת השם הנכבד והנורא ית' ואמר (שמות ל"ג) הריני נא את כבודך, בקש לדעת מפני מה צדיק וטוב לו צדיק ורע לו, ורשע וטוב לו רשע ורע לו ולא הודיעוהו. ולא הודיעוהו סלקא דעתך, אלא לא הודיעוהו מה שבקש, וכי תעלה על דעתך שמה לא היה יודע סוד זה אלא כך אמר משה דרכי הכחות אני יודע אבל איני יודע איך המחשבה מתפשטת בה, יודע אני שבמחשבה האמת אבל לא ידעתי חלקיו ובקשו לדעת ולא הודיעוהו:

4) ספר הבהיר קצה

מפני מה צדיק וטוב לו צדיק ורע לו, מפני שהצדיק הזה כבר היה רשע לשעבר ועתה נענש, וכי מענישין על ימי הנערות, והאמר ר' סימון שאין מענישין בבית דין של מעלה אלא מבין עשרים שנה ומעלה, אמר ליה אנא לא בחיי אמרי, אנא דאמרי שכבר היה לשעבר אמרו לו חביריו עד מתי תסתום דבריך, אמר להם צאו וראו משל למה"ד לאדם שנטע בגנו כרם ויקו לעשות ענבים ויעש באושים, ראה שלא הצליח נטעו גדרו ופרצו ונקה הגפנים מן הבאושים ונטעו עוד שנית ראה שלא הצליח גדרו נטעו אחר שנקו וראה שלא הצליח ועקרו ונטעו עד כמה, א"ל לאלף דור דכתיב (תהלים ק"ה ח) דבר צוה לאלף דור, והיינו דאמרו, תתקע"ד דורות חסרו ועמד הקב"ה ושתלן בכל דור ודור:

5) הקדמה לקריאת שמע על המטה, נוסח ספרד

רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם הֲרִינִי מוֹחֵל לְכֹל מִי שֶׁהִכְעִיס וְהִקְנִיט אוֹתִי אוֹ שֶׁחָטָא כְּנִגְדִי בֵּין בְּגוֹפִי בֵּין בְּמִמוֹנֵי בֵּין בְּכַבּוּדִי בֵּין בְּכָל אֲשֶׁר לִי בֵּין בְּאוֹנֵס בֵּין בְּרָצוֹן בֵּין בְּשׁוֹגֵג בֵּין בְּמִזִּיד בֵּין בְּמַחְשְׁבָה בֵּין בְּדַבּוּר בֵּין בְּמַעֲשֵׂה. בֵּין בְּגִלְגוּל זֶה בֵּין בְּגִלְגוּל אַחֵר לְכֹל בֵּר יִשְׂרָאֵל וְלֹא יַעֲנֵשׂ שׁוֹם אָדָם בְּסִבְתִּי. יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵי וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתַי שְׁלֹא אֲחַטָּא עוֹד וְלֹא אֲחִזּוֹר בָּהֶם וְלֹא אֲשׁוּב עוֹד לְהִכְעִיסְךָ וְלֹא אֲעַשֶׂה הָרַע בְּעֵינֶיךָ. וְיִמָּה שֶׁחָטָאתִי לְפָנֶיךָ מְחוּק בְּרַחֲמֶיךָ הַרְבֵּים אֲבָל לֹא עַל יְדֵי יְסוּרִים וְחִלִּים רָעִים:

6) שו"ת עשה לך רב, חלק ד: סז

ודי אם נזכיר את הרמב"ם ור' יהודה הלוי שני ענקי הרוח המאורות הגדולים שקמו לישראל בימי הביניים לא הזכירו כלל אמונת הגלגול ומכאן שלא עמד להם כחם לדחותה ושתיקתם הלא דבר גדול הוא

7) אמונות ודעות, מאמר ו, אות ז, ח

עתה אומר, ומה יהיה מצבה אחר יציאתה מן הגוף. ואשיב במה שהזכרתי לעיל שהיא משתמרת עד עת הגמול, כאמרו ונצר נפשך הוא ידע והשיב לאדם כפעלו. ויהיה מקום שמירת הזכות שבהן למעלה, והדעוכות בתחתיות, וכפי שהקדמתי במה שנאמר כזהר הרקיע ומה שנאמר העלה היא למעלה וכמו שאמרו הראשונים נשמתן של צדיקים גנוזה תחת כסא הכבוד, ושל רשעים משוטטת בעולם, זהו וכדומה לו ההבדל ביניהן...

והנני אומר כי אנשים ממי שנקראים יהודים מצאתים מאמינים בגלגול וקורים אותו ההיעתקות, וענינו לדעתם רוח ראובן תהיה בשמעון, ואחר כך בלוי, ואחר כך ביהודה. ומהם או רובם סוברים שיש שתהיה רוח האדם בבהמה ורוח בהמה באדם, ודברים רבים מן ההזיות הללו והבלבולים. ונתברר לי מה שמדמים שהוא הביאם לידי דבר זה, ומצאתים ארבע

טעויות, וראיתי להזכירם ולהשיב עליהם. וראשית כל החזקתם בשטת הרוחניות ושלש השטות האחרות, או מי שלא יודע ממניחי שטת הגלגול, למדוהו משטת השניות הרוחניים, וכבר בארתי וקבעתי מה שיש נגד כולם. והשני התחקותם אחרי מדות רבים מבני אדם ומצאום דומים למדות הבהמות, במה שיש עדין כתכונת הכבשים, ותקיף כתכונת הטורפים, ורע ושפל כתכונת הכלב, וקל כקלות העוף, וכל הדומה לכך, והסיקו מן הדברים הללו שלא באו המדות הללו בבני אדם אלא מפני שיש בהם מרוחות הבהמות, וזה ירחמך האל מורה על עודף סכלותם, שהם חושבים שגוף האדם משנה את הנפש מעצמותה ועד כדי שעושה אותה נפש אדם אחר שהיתה נפש בהמה, ואחר כך היא עצמה משנה אותו ממהותו עד שעושה מדותיו כבהמות ואף על פי שצורתו כאדם, ולא די בכך שהם עשו את עצמות הנפש מתהפכת ולא קבעו לה עצמות אמתית,.... והשלישי הבאתם את דבריהם על דרך ההוכחה, ואומרים כי הבורא מעשיו צדק, ואינו מיסר טף אלא על עון שהזידה בו נפשם בזמן שהיתה בגוף אשר לפני גופם. ועל זה יש תשובות רבות, הראשונה שהם התעלמו מאחד סוגי הגמול אשר הזכרנוהו. ועוד שאנו נשאל אותם על המצב הראשון כלומר בתחלה כאשר נבראה, האם הטיל עליה ה' משמעת מסויימת או לאו, אם יאמרו לא הטיל עליה הרי נפלו כל הענשים מפני שלא היה צווי כלל, ואם יאמרו כן נתחייבה והרי הנפש אז טרם הונחה וטרם הוזהרה נמצא שהודו שהוא מחייב את בני אדם על העתיד לא על העבר דוקא...

8) ספר עקרים מאמר ד: כט

... ומכאן יצא לחכמי הקבלה דעת הגלגול וזה כי לפי שהם ראו שהדעת הנכון כפי התורה הוא שאין הנפש כח היולאני אלא עצם עומד בעצמו כמו שאמרנו דנו מזה שכמו שהעצם הרוחני יכנס בגוף האנושי בתחלת יצירתו כן אפשר שהנפש שכבר שמשה בגוף האנושי תחזור עוד לשכון בגוף אבל אין זה נכון שאם גזרה החכמה העליונה להשכין העצם הרוחני שאין בטבעו להיות בעל בחירה בגוף האנושי כדי לשומו בעל בחירה בגוף לפי שזה מעלה גדולה אליו בלי ספק עד שבדבר הזה טעו המלאכים באדם כמו שארז"ל בב"ר כשברא הקב"ה את האדם בקשו מה"ש להשתחות אליו וכו' וזה להיותו בעל בחירה יותר מהם שאינם בעלי בחירה מכל מקום הנפש שכבר שמשה בגוף האנושי והיתה בעלת בחירה למה תחזור עוד אל הגוף ובמה תוכן הטפה הזרעיית לקבל הנפש שכבר שימשה בגוף יותר מלקבל הנפש שלא שמשה בגוף ולא היתה בעלת בחירה והיותר רחוק מזה שיאמרו שנפשות האנשים מתגלגלות בגופות הבעלי חיים והשם יודע:

9) אור השם (קרקס), מאמר רביעי, דרשה ז

אם תעתק נפש האדם או תאצל, והוא שיקראוהו כת מהחכמים "גלגול":

ואמנם לפי שהתבאר במה שקדם, שנפש האדם עצם שכלי מוכן, היה נראה שההעתק בה דבר בטל, במי שקנה קצת המשכלות בפעל. וזה, שכבר יתחייב בשני שיוולד משכיל בפעל בזולת למוד, והוא הפך במה שנראה בחוש בכל שמן החולף שהעתקו אלינו קורותיו. האלוקים! אלא כשיהיו המשכלות אשר קנה נעדרות ממנו ברצון הקל, לתכלית הידוע אצלו. ולפי שהכת האומרת בו, יסודה הקבלה, הנה דלתי החקירה ננעלות בו. ואם קבלה, נקהל בסבר פנים יפות.

10) דברים ל: טו, יט ופירוש ספורנו

יָרָא ה' נְתִיבֵי לְפָנָי הַיּוֹם אֶת-הַחַיִּים וְאֶת-הַטּוֹב וְאֶת-הַמְּנוֹת וְאֶת-הַרְעָה:

אֶת-הַחַיִּים – לעד. וְאֶת הַטּוֹב – הערב בחיי שעה: וְאֶת הַמְּנוֹת – לעד: וְאֶת הַרְעָה – בעד חיי שעה:

הַעֲדֵתִי בְּכֶם הַיּוֹם אֶת-הַשְּׂמִים וְאֶת-הָאֲרָץ הַחַיִּים וְהַמְּנוֹת נְתִיבֵי לְפָנָי הַפְּרָכָה וְהַקְּלָה וּבַחֲרַתְּ בַּחַיִּים לְמַעַן תַּחֲיֶה אֶתְּךָ וְיִרְעָךְ:
ובחרת בחיים - בחיי עד:

11) שו"ת הרשב"א חלק א סימן תיח

...ומכלל זה התועלת גם כן בטול מה שהאמינוהו קצת הקדמונים כפי מה שזכר בספרי הנפש בגלגול הנפשות. והוא דעת אמרו בו שהנפש תתגלגל מגוף אל גוף קצתם חשבו אפי' מגוף מין אחד לגוף מין אחר. ואמרו שנפש הסוס על דרך משל אפשר שתחול אחר זמן בגוף הכלב או תכף צאתה משם לא ידענו מה שיבדילוהו בזה. וכן לא ידענו אם הפליגו בעלי זה הדעת להמשכו שנפש אחד ממניי החי תכנס בגוף האנושי ונפש אנושית בגוף שאר החי או אם לא. המשיכו הענין כי אם במיני החי לבדם וקצתם לא הפליג כל כך. אבל אמר שתעתק מגוף לגוף ממין אחר ומזה אמרו בנפש ראובן המת שהיא תחול בגוף שמעון. והנה התחזקו המופתים האמתיים על אלו הדעות למחותם שתועלת בטולם מבואר מאד באמונה לפני רבים. תחלה שיהיה עול וחמס חלילה לאל ממנו בחק נפש מי שמת בצדקו שתשוב לחול בגוף א' שירשע. אולי ויהיה מדינה שתענש או אם יגמל טוב על צדקו הקודם עם היותו רשע גמור הנה הוא יותר רע. וכן עול בחק מי שמת ברשעו אם תשוב לחול בגוף אחר שיצדק ויהיה מדינה שתגמי' תחת הראוי לה מן העונש על מה שקדם לה מהעוות. ואם יענש זה על רשעת נפשו בגוף אחד יהיה יותר רע בחק היושר ויהיה צדיק ורע לו על זולתו. וכן אם צדקה בזולתו הנה יקוה שייטב וימתק זמנו בגמולות הצדק הקודם ויתרשל בזה מהוסיף שלמות. כי כמה מן האנשים יישירו דרכם לתקות גמול ולפחד מעונש. ועוד כי פעמים רבות תקפוצנה הצרות על מי שיחשוב עצמו נקי וצדיק. אבל עם כל זה לא יאמין בעצמו וירבה לחשוך נפשו וידון שקדמו לו עונות נעלמים שהוא נענש עליהם. והנה מפני זה יפליג התודות והתשובה ויוסיף אהבה באל. אבל עם זה הדעת יתחיל בודאי ליחס יסוריו לרשעת נפשו בגוף אחר ויתחיל להאשים מתוך צערו ההנהגה העליונה ולגזור על עצמו השלמות וזה יהיה סבה להתרשלו מהתשובה. ועוד כי יזיקנו זה גם כן באחת מן פנות אמונתנו החזקות שהיא תחיית המתים שאם לא נמצאת בין שני גופות או שלשה כי אם נפש אחת איך יחיו שנים או שלשתם יחד? כי לכל חי יש נפש אחת בהכרח...

12) רמב"ן, תורת האדם, שער הגמול קיט-ק

...שיראה הרשע הגמור המוחלט מצליח בכל ענין ההצלחות, יהיה החושב מיחס תלאות הצדיק בעיניו או שלות הרשע הזה. בסוד הנזכר הנכלל בשם סוד העיבור, אם זכהו האלקים אליו לדעתו מפי הקבלה הנאמנה לאחר שישמר בו מאד מן המכשול והטעות....

13) פירוש אברבנאל כל דברים כה:

... ולהיות השלמות בעבודה יתוסף במה שיתוסף תמיד, לכך אינו מהבטל, שהאיש השלם במותו בקצור שנים, תבא נשמתו בחמר אחר, להוסיף בשלמותו בעבודה, כדי שתוסיף בגמול האמתי הנפשי: והשני שפעמים תתגלגל הנפש החוטאת, לא להוסיף השלמות, כי אם בעבור שלא זכתה אל שלמות כלל מהכרח החמר. ולכן תהיה בגוף אחר, אולי ישוב מדרכו הרעה, וישוב אל אלוה וירצהו:

14) כד הקמח "השגחה"

ומה עושה הקדוש בדיך הוא בחסדו כדי שיזכה לראותו באר העליון נפשו מתגלגלת בנוף וחוזרת שם כבראשונה זהו רטפש בשרו מנועי יישוב ליסי עלומיו כי רטפש בשרו יחזור לנפש שהזכיר למעלה יחשך נפשו מני שחת יאמר [יצמח הבשר] מנוער לנפש הזאת וכשיגדל יעה" אל אלוה וירצהו בתשובה ויסורין, ואז ישיב לאנוש הזה צדקתו עתה כי מיום שנולד זה לא חטא כלל וייסורו באו לו על עונות ראשונים שהיה ראוי שיאבד בהם והקדוש ברוך הוא חשב מחשבת בזה שלא יהיה נדח מן העולם הבא ואז יראה באור העליון זהו שאמר פדה נפשו מעבור בשלח וחיתו באור [תראה] כלומר באור העליון. וזהו פעם שניה וזהו שכתוב שם (ל:יא) ושניהם בניעמים והמידה היא פעמים שלש והיא שכחו הן כל אלה יפעל אל פעמים שלש עם גבר, כי לפעמים המדה היא פעמים ולפעמים שלש וזהו שהזכיר לשון פעמים שלוש ולא אמר שלוש פעמים להשיב נפשי מני שחת לאור באור החיים כלומר פעמים [או] שלש היא מאירה באור החיים שעל פני האדמה כדי להשיבה מני שחת והנה נתבאר בפירוש הזה סוד צדיק ורע לו ונסתלקה הקושיא לגמרי ולא נשאר שום ספק וגם סוד רשע וטוב לו נלמד ממנו או נאמר שהוא דרך חסר. ותראה שאיוב מעת אשר שמע דברי אליהוא לא ענה אותו דבר והנה זה יורה כי היתה תשובה מחודשת לא כדבריהם וקבל דבריו...

15) מדרש ילקוט שמעוני

אמר רבי שמעון בן לקיש פינחס הוא אליהו.

16) תרגום יונתן על במדבר כב:

ושדר עזגדין לות לבן ארמי הוא בלעם...

17) תיקוני זהר קי', קב., קיד., ספר אהלי יעקב, זכור

... והא שמענא דעשרה הרוגי מלכות בני יעקב הוו... דכתיב בספר הכוונות (להארי"י, שער פורים) מרדכי גלגול יעקב והמן גלגול עשו ומרדכי לא יכרע ולא ישתחוה לתקן מה שהשתחוה יעקב לעשו...

18) שופטים יב:ח-י', רות א:א, בבא בתרא צא.

וְיִשְׁפֹּט אַחֲרָיו אֶת-יִשְׂרָאֵל אֲבָצָן מִבֵּית לָחֶם: ט וְיִהְיֶה-לוֹ שְׁלֹשִׁים בָּנִים וְשְׁלֹשִׁים בָּנוֹת שְׁלַח הַחוּצָה וְשְׁלֹשִׁים בָּנוֹת הֵבִיא לְבָנָיו מִן-הַחוּץ וְיִשְׁפֹּט אֶת-יִשְׂרָאֵל שִׁבְעַ שָׁנִים: י וְיָמָת אֲבָצָן וְיִקָּבֵר בְּבֵית לָחֶם: וְיִהְיֶה בְיָמֵי שְׁפֹט הַשְּׁפֹטִים וְיִהְיֶה רָעַב בְּאֶרֶץ וְיִלְדֶּה אִישׁ מִבֵּית לָחֶם יְהוּדָה לְגוֹר בְּשָׂדֵי מוֹאָב הוּא וְאִשְׁתּוֹ וְשְׁנֵי בָנָיו: אמר רבה בר רב הונא אמר רב: אבצן זה בעז. מאי קמ"ל? כי אידך דרבה בר רב הונא, דאמר רבה בר רב הונא אמר רב: מאה ועשרים משתאות עשה בעז לבניו, שנאמר: (שופטים י"ב) ויהי לו שלשים בנים ושלשים בנות שלח החוצה ושלשים בנות הביא לבניו מן החוץ וישפט את ישראל שבע שנים, ובכל אחת ואחת עשה שני משתאות, אחד בבית אביו ואחד בבית חמיו, ובכולן לא זימן את מנוח...

19) פירוש האלשיך על דברים ט:כה

והטעם רמוז גם כן בקראם נחלה, והוא, כי תואר נחלה היא הירושה הבאה ליורש ממורישו אשר מת. כן הוא יתברך חשב מחשבות לבלתי תדח נפש, ועל כן על ידי הגלגולים ומתים דור אחר דור נתקנות הנשמות, שכל נפש בצאתה מן העולם יוצאת מתוקנת דבר מה בפעם השנית אשר לא נתקנה בפעם הראשונה, וכן בכל פעם, עד שעל ידי גלגולי כל הדורות נמצאו באחרונה כל נפשות ישראל מתוקנות מוכנות להיות לה':

20) תורת העולה לרמ"א ג:מט

... כי צדיקים נקראו על שמה, להיות כי הם דוגמת הלבנה, באשר כי אחר שנפסד אורה חוזר וזורח דוגמת גלגול הנשמות המקובל באומה, שחוזרים וזורחים בעולם, הנה מצד שראתה והרגישה הנשמה הרע המגיע לה בעולם הבא, תטיב מעשיה בפעם השנית, והוא כאמרם ז"ל פ' המפלת שמראים לאדם קודם בריאתו גן עדן וגיהנם כו'. ובהיות כי אל אלהי הרוחות יודע לבות בני אדם, נקט אלו הצדיקים שבאו מן הגלגול כידוע מדוד הקטן, ונקטו אחר שמואל הקטן, להורות הסוד באמרם אדם, דוד, משיח, וכן יסד הקליר (בפיוט המתחיל אומץ ישעך בא) איש צמח שמו הוא דוד בעצמו, וכן כתב הזוהר

פרשת בראשית (ח"א רנ"ב ע"א) בענין יעקב, ואולי שכן היה ענין שמואל הקטן. ואפשר כי אלו הצדיקים לקחו מוסר ממה שראו, לכך נקטו אלו הצדיקים, ולמדו דבר זה ממה שאלו הצדיקים נקראו קטן מכלל דאיכא גדול, וברוך היודע האמת:

21) פירוש הגר"א על ספר יונה, א:א

ענין הנביא רומז נשמת האדם כמ"ש בזהר. וענינו ששולחה אל העוה"ז לתקן את העולם. ולא די שלא תיקן אלא קלקל א"ע ג"כ. אח"כ שולח אל גלגול שני לתקן ותיקן אבל בצער על רוע מזלו כמ"ש כ לקמן:
"ויהי דבר ה' אל יונה" -- ויהי זו השם משלח את הנשמה לעולם הזה ואומר לה זילי בגוף פלניא ועבד רעותי, כמ"ש בזהר: **יונה** – זו היא הנשמה כמ"ש בזהר שהיא כיונה פותה אין לב. ועוד טעם אחד כמ"ש (בשבת דף מ"ט) מה יונה כנפיה מגינות כו'. ועוד שאינה מנחת בן זוגה כו' נקראת בשיר השירים יונתי תמתי. ועוד שנמסרת לשחיטה ואינה מפרכסת, ונאמר הן עליך הורגנו כל היום כו'. כמ"ש במדרש מה המכות האלה וכו' מפני מה אתה נצלב על שמלתי את בני כו'. לפיכך נקראת יונה בין הגלגול הראשון בין בגלגול שני בין בטובה ובין להיפך:

22) (חפץ חיים) שערי ציון תרכב:ו

וכונתם כי האדם חושב כמה פעמים לייאש א"ע שאין יכול לתקן בשום אופן וע"כ יתנהג תמיד באופן א' ואם יגזור עליו הקב"ה למות ימות אבל טעות הוא שסוף דבר יהיה כל מה שהקב"ה רוצה מנפשו שיתקן מוכרח הוא לתקן ויבוא עוד פעם ופעמים לעוה"ז ובע"כ יוכרח לתקן וא"כ למה לו כל העמל למות ולסבול חיבוט הקבר ושאר צרות ולחזור עוד הפעם וראיה מיונה שהקב"ה רצה מאתו שילך וינבא והוא מיאן בזה ונס לים מקום שלא ישרה עליו עוד השכינה לנבאות כידוע וראינו שנטבע בים ונבלע בדג והיה שם במעיו כמה ימים ולפי הנראה בודאי לא יכול להתקיים דברי הש"י ומ"מ ראינו שסוף דבר היה שרצון הש"י נתקיים וילך וינבא כן הוא האדם בעניניו וזהו שאמרו באבות ואל יבטיחך יצרך שהשאל בית מנוס לך שע"כ אתה נוצר וכו':

23) דברים כה:ה-ט, פירוש אברבנאל כל דברים כה:ה

כ"י-נשבו אחים יחדו ומת אחד מהם וכן אין-לו לא-תהיה אשת-המת החוצה לאיש זר יבמה יבא עליה ולקחה לו לאשה יבמה: ויהי הבכור אשר תלד יקום על-שם אחיו המת ולא-ימחה שמו מישראל: ואם-לא יחפץ האיש לקחת את-יבמתו ועלתה יבמתו השערה אל-הזקנים ואמרה מאן יבמי להקים לאחיו שם בישראל לא אבה יבמי: וקראו-לו זקני-עירו ודברו אליו ועמד ואמר לא חפצתי לקחתה: ונגשה יבמתו אליו לעני הזקנים וחלצה נעלו מעל רגלו וירקה בפניו וענתה ואמרה ככה יעשה לאיש אשר לא-יבנה את-בית אחיו
...ואמנם טעם היבום וסודו, כפי מה שמצאנו לראשונים קדמונינו המקובלים מפי משה רבינו עליו השלום, הוא הדעת הקודם המקובל אצלם, שהנפשות יועתקו או תאצלנה מגוף אל גוף, והוא אשר יקראוהו כת החכמים האמתיים גלגול הנפשות. וכתב הרמב"ן בפירושו ל"וידע אונן כי לא לו יהיה הזרע" (בראשית לח, ט), שהענין הוא סוד מסודות התורה בתולדות האדם. ... ושרצה הקדוש ברוך הוא לזכות נפש המת, כשישוב אל הארץ כשהיה. ולהיות הגוף היותר דומה לגוף המת וחמרו, הוא הנער היולד מאשתו, שהיא עצם מעצמיו ובשר מבשרו; ומאחיו, שיצאו שניהם מאב אחד; לכן צוה השם יתעלה, שלא תהיה אשת המת חוצה לאיש זר, אבל יבמה יבא עליה, והוא אחי המת...

24) בראשית ד:כה

וידע אדם עוד את-אשתו ותלד בן ותקרא את-שמו שת פי שת-לי אלקים זרע אחר תחת הבל פי הרגו קין:

25) בראשית לח:ח עם פירוש רמב"ן

וילאמר יהודה לאונן בא אל-אשת אחיד ויבם אתה והקם זרע לאחיד:
ויבם אותה והקם זרע לאחיד הבן יקרא על שם המת, לשון רש"י ואין זה אמת, כי במצות התורה נאמר גם כן (דברים כה ו) "יקום על שם אחיו המת ולא ימחה שמו מישראל", ואין היבם מצווה לקרא לבנו כשם אחיו המת, ואמר בבוועז וגם את רות המואביה אשת מחלון קניתי לי לאשה להקים שם המת על נחלתו ולא יכרת שם המת מעם אחיו ומשער מקומו ותקראנה אותו עובד לא מחלון (רות ד י): ... אבל הענין סוד גדול מסודות התורה בתולדת האדם, ונכר הוא לעיני רואים אשר נתן להם השם עינים לראות ואזנים לשמוע והיו החכמים הקדמונים קודם התורה יודעים כי יש תועלת גדולה ביבום האח, והוא הראוי להיות קודם בו ואחריו הקרוב במשפחה, כי כל שארו הקרוב אליו ממשפחתו אשר הוא יורש נחלה יגיע ממנו תועלת:

26) דברים כב:ח ופירוש רש"י

כי תבנה בית חדש ועשית מעקה לגגך ולא-תשים דמים בביתך כי-יפל הנפל ממנו:
כי יפול הנפול - ראוי זה ליפול, ואף עפ"כ לא תתגלגל מיתתו על ידך, שמגלגלין זכות ע"י זכאי וחובה ע"י חייב:

27) דברים כב:ו-ז, תיקוני זהר כג:

פי יקרא קן-צפור לפניך בדרך בבל-עץ או על-הארץ אפרחים או ביצים והאם רבצת על-האפרחים או על-הביצים לא-תקח האם על-הבנים: שלח תשלח את-האם ואת-הבנים תקח-לך למען ייטב לך והארצת דמים:
ובגין דא שלוח הקן בכל עופין קדישין איהו (ולא במסאבין), דאינון נשמתין דאזלין מתתרכין, לאתערא רחמי עליהו, ומה כתיב בהו (תהלים פ"ד) גם צפור מצאה בית דא גלגולא קדמאה דאיהי נפש, ודרור קן לה דא גלגולא תניינא דרוחא, אשר

שתה אפרוחיה דא גלגולא תליתאה דנשמתא, (בגלגולא דילה את מזבחותיך ה' צבאות), ובגין דא שלח תשלח לקבל נפש ורוח, את האם לרבות נשמתא, דאתמר בה ובפשעיקם שלחה אמכם, את האם, את אתא לרבות גלגולא תליתאה :

28) דברים כט: יג-יד

וְלֹא אֶתְכֶם לְבַדְכֶם אֶנְכִי כָרַת אֶת-הַבְּרִית הַזֹּאת וְאֶת-הָאֱלֹהִים הַזֹּאת: כִּי אֶת-אֲשֶׁר יִשְׁנוּ פֹה עִמָּנוּ עִמְד הַיּוֹם לִפְנֵי ד' אֱלֹקֵינוּ וְאֶת אֲשֶׁר אֵינָנוּ פֹה עִמָּנוּ הַיּוֹם:

29) דברים לג: ו פירוש אונקלוס

יְחִי רְאוּבֵן וְאֶל-יָמֵת וַיְהִי מִתֵּיּוֹ מִסְפָּר:

יְחִירְאוּבֵן לְחַיֵּי־עֲלָמָא וּמוֹת־אֲתִינָנָא לָא יְמוֹת וַיִּקְבְּלוּרְבִּנְוֵהִי אַחְסִינְתֵּהוּן בְּמִנְיָנְהוּן:

30) פירוש רבינו בחיי על דברים לג: ו

ועל דרך הקבלה יחי ראובן ואל ימות, הזכיר יחי על חיי העולם הבא, ואל ימות שלא ישוב משם עוד בגוף למות מיתה שניה, וזהו שתירגם אונקלוס ע"ה ומוותא תנינא לא ימות, וגילה לנו בזה כי הנשמות מתגלגלות לשוב בגוף אחר שקבלו שכרם ועונשם בגן עדן או בגיהנום, וזה ידוע ומקובל כי כשם ששמיטות העולם חוזרות ומתגלגלות כן הנשמה אחר שקבלה שכרה בגן עדן או עונשה בגיהנום הנה היא חוזרת אחר זמן בגוף לקבל הראוי לה במדה כנגד מדה, ... ותמצא בירושלמי (יומא פ"ח ה"ז) אם יכופר העוון הזה לכם עד תמותון (ישעיה כב, יד) זו מיתה שניה. וכן תירגם יונתן אם ישתבק חובא הדין לכוון עד דתמותון מותא תנינא, ולזה כיוון אונקלוס והרחיב ביאור בלשון שאמר לחיי עלמא ומוותא תנינא לא ימות, כיוון לומר כי משה התפלל על השבט שיזכה לחיות חיי עד ולא ישוב משם עוד בגוף למות מיתה שניה:

31) קהלת א: ד-ה ופירושי האר"י (שער הגלגולים, הקדמה ט, ספר הגלגולים, וזאת הברכה ח, שער הגלגולים, הקדמה ז)

דור הלך ודור בא והארץ לעולם עמדת: וזרח השמש ובא השמש ואל-מקומו שואף זורח הוא שם: וז"ס פסוק דור הולך ודור בא והארץ לעולם עומדת. ר"ל, דור הולך ודור בא, והם האנשים המתגלגלים... דור הולך ודור בא. כמש"ל הדור הראשון שהלך, הוא שחוזר ובא ומתגלגל, כדי שיתוקן. בסוד זרח השמש ובא השמש, דור הולך ודור בא, כדי לתקן את הדור ההוא

32) קהלת א: ד, וספר הבהיר קכא, קכב

דור הלך ודור בא והארץ לעולם עמדת:

קכא. מאי דור דור אמר ר' פפייס דור הולך ודור בא (קהלת א' ד') ואמר רבי עקיבא דור בא שכבר בא: קכב. משל למה"ד למלך שהיו לו עבדים והלבישן כפי יכלתו בגדי משי ורקמה, קלקלו השורה, השליכן ודחפן מעליו והפשיטן בגדיו והלכו להם, לקח הבגדים ורחצן היטב עד שלא נותר בהן שום סיג והניחן אצלו מזומנין, וקנה עבדים אחרים והלבישן הבגדים ההם והוא לא ידע אם טובים הם אותם העבדים אם לאו, והרי זכו בבגדים שכבר באו לעולם ולבשום אחרים לפניהם, אבל הארץ לעולם עומדת והיינו דכתיב (קהלת י"ב ו') וישב העפר על הארץ כשהיה והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה

33) קהלת א: ד-ה, ומדרש בראשית רבה נח: ב

דור הלך ודור בא והארץ לעולם עמדת: וזרח השמש ובא השמש ואל-מקומו שואף זורח הוא שם: (קהלת א) וזרח השמש ובא השמש, א"ר אבא בר כהנא וכי אין אנו יודעין זרח השמש ובא השמש אלא עד שלא ישקיע הקב"ה שמשו של צדיק הוא מזריח שמשו של צדיק חבירו, יום שמת ר"ע נולד רבינו וקראו עליו זרח השמש ובא השמש, יום שמת רבינו נולד רב אדא בר אבהו וקראו עליו זרח השמש ובא השמש, יום שמת ר' אבון נולד ר' אבון בריה, יום שמת ר' אבון נולד אבא הושעיא איש טריא, יום שמת אבא הושעיא נולד רבי הושעיא וקראו עליו זרח השמש ובא השמש, עד שלא השקיע שמשו של משה הזריח שמשו של יהושע שנאמר (במדבר כז) ויאמר ה' אל משה קח לך את יהושע בן נון, עד שלא שקעה שמשו של יהושע זרחה שמשו של עתניאל בן קנז שנאמר (שופטים ה) וילכדה עתניאל בן קנז, עד שלא שקעה שמשו של עלי זרחה שמשו של שמואל (שמואל א ג) ונר אלהים טרם יכבה ושמואל שוכב בהיכל ה', א"ר יוחנן כהדא עגלתא תמימתא, עד שלא השקיע הקב"ה שמשו של שרה הזריח שמשו של רבקה, בתחלה הנה ילדה מלכה גם היא בניס ואח"כ ויהיו חיי שרה מאה שנה.

34) שמות כא: א, ופירושי אונקלוס וזוהר, שמות ב: צד.

וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תִּשְׁרֹם לְפָנֶיהֶם:

אשר תשרים לפניהם - אמר לו הקב"ה למשה, לא תעלה על דעתך לומר, אשנה להם הפרק וההלכה ב' או ג' פעמים, עד שתהא סדורה בפניהם כמשנתה, ואיני מטריח עצמי להבינם טעמי הדבר ופירושו, לכך נאמר אשר תשרים לפניהם, כשלחן הערוך ומוכן לאכול לפני האדם:

פתח רבי שמעון ואמר ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם תרגום ואלין דיניא דתסדר קדמיהון. אלין אינון סדורין דגלגולא דינין דנשמתין דאתדנו כל חד וחד לקבל עונשיה:

35) תהילים יט: ח ופירוש האר"י (שער הפסוקים, ספר תהילים, ספר הליקוטים, תהילים יט)

תורת ד' תמימה משיבת נפש עדות ד' נאמנה מחכימת פתי :
אמר שמואל, עוד רמוז, כי להיות תורת ה' תמימה, וצריך האדם לקיים כל התורה, וכל המצוות שבה, איש לא נעדר, לכן משיבת נפש לעה"ז כמה פעמים, בגלגול כמה גופים מחולקים עד שישלים כל התרי"ג מצוות שבהורה :
...או אפשר, כי מי שיעסוק בתורה ועושה נחת רוח ליוצרו, שלומד לשמה לשמור ולעשות, אדם כזה כשיפטר תמצא נפשו מנוחה ולא תחזור בגלגול, ויהיה משיבת נפש, מלשון בשובה ונחת תושעון.

36) שמואל ב' יד: יד

כי-מות נמות וכמים הנגרים ארצה אשר לא יאספו ולא-ישא אלקים נפש וחסב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח :

37) ישעיהו מה: כג, נידה ל: ופירוש מהרש"א

בי נשבעתי יצא מפי צדקה דבר ולא ישוב כי-לי תכרע כל-ברך תשבע כל-לשון :
אלו ירחי לידה ומלמדן אותו כל התורה כולה ... וכיון שבא לאויר העולם בא מלאך וסטרו על פיו ומשכחו כל התורה כולה שנאמר לפתח חטאת רובץ ואינו יוצא משם עד שמשביעין אותו שנאמר "כי לי תכרע כל ברך תשבע כל לשון כי לי תכרע כל ברך" זה יום המיתה שנאמר (תהלים כ"ב) "לפניו יכרעו כל יורדי עפר", "תשבע כל לשון" זה יום הלידה,

...ועוד נראה שהקדים בכאן יום המיתה ואחר כך יום הלידה כענין ששמעתי בסוד גלגול נשמות בפסוק שאמר וכן ראיתי רשעים קבורים שכבר מתו ושבו ובאו ממקום קדוש בגוף שני והוא משתבח בעיר שהוא הגוף אשר כן עשה כבר ולא שב ממעשיו ראשונים הרעים שעשה בהיותו בגוף ראשון ובו ידבר גם כאן שהקדים יום המיתה בגוף ראשון קודם לידתו שנית וע"כ בהולדו בגוף שני משביעים אותו אף שכל הנשמות מושביעים מהר סיני משביעים אותו בהולדו שנית תהי צדיק ואל תהי רשע כבראשונה ואפי' כל העולם כולו אומרים לך צדיק אתה היה רשע בעיניך כי מי יודע במה תכופר עונותיך הראשונים שעשית בגוף ראשון וקי"ל :

38) איוב לג: כד-כה, רמב"ן, תורת האדם, שער הגמול קיט

ויחננו ויאמר פדעוהו מרדת שחת מצאתי כפר : רטפש בשרו מנער ישוב לימי עלומיו :
ונכלל עם זה לאיוב הדעה אחרת כנגד האפיקורסות שבא בדבריו, לומר שמחמת פחיתות האדם אצל בוראו אינו משגיח עליו לטוב או לרע, כי עתה יפרש לו הקב"ה טוב השגחתו בכל אחת מן הבריות, מבני אדם עד קטני בריות הארץ והים, והנהגתו בכולם בהשויה ובטוב הצריך להנהגה, וזה ענין מענה האלקים יתברך שמו, עם מה שנרמז בדברי המענה הטעם שחדש אליהוא בצדיק ורע לו בקצת פסוקים ידועי קבלה, ועל זה נתחרט איוב ושב בתשובה לבוראו, שכבר ידע מדברי אליהוא כי הטענה היא שאמר לו היא טענה הגונה ומקובלת, והיא סוף השגת האדם בידעה הזאת ואין אחריה קושיא בדעתו של אדם, ונתברר לו בידעה שלמה מענין נבואתו במענה האלקים יתברך כי כל מעשיו בסדר ובהשגחה, ושיש עוד בהם טעמים סתומים וחתומים ואין מחשבה משגת אותם, זולתי המחשבה שקדמה לבריאתו של עולם, יתברך שמו וחפצו ויתעלה לנצח :

39) איוב לג: כח-ל

יעתר אל אלוה וירצהו וירא פניו בתרועה וישב לאנשו צדקתו : (שר על אנשים ויאמר חטאתי וישר העויתי ולא שנה לי :
פדה נפשי ונפשו) מעבר בשחת וחייתי וחייתו) באור תראה: הן כל אלה יפעל אל פעמים שלוש עם גבר : להשיב נפשו מני שחת לאור באור החיים :

40) פירוש אברבנאל על דברים כה: ה

...ראשונה אבאר תכלית הגלגול וצרכו, ואומר שגלגול הנפשות אצל המקובלים, הוא בחסד האל על בראיו, וכמאמר האשה החכמה (שמואל ב' יד, יד) : "כי מות נמות, וכמים הנגרים ארצה אשר לא יאספו, ולא ישא אלקים נפש וחשב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח". והוא : כי אם נפש אחת תחטא בחמר האדומי - בשפיכות דמים, או מפאת המזג הדמיי - בנאוף, או הלבני בעצלה תפיל תרדמה, או השחוריי - באיבה ושנאה ונקמה, ויתר המדות המגונות הנמשכות אחרי המזגים ; רצה הקדוש ברוך הוא לזכות את האדם, לבלתי ידח ממנו נדח, שתתגלגל ותשוב הנפש היא אחר הפרדה מגופה הראשון, בחומר אחר, אולי יישר בעיני האלקים מעשיו ותזכה, ולא תאבד הנפש ההיא. ... הראשון - להשלים ביתר שאת הנפש השלמה, ולהוסיף על שלמותה. יען היה העולם הזה עולם העבודה, והעולם הבא עולם הגמול. ואמר במשנה (אבות ד, יז) : יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה עולם העבודה, ויפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא מכל חיי העולם הזה. ולהיות השלמות בעבודה יתוסף במה שיתוסף תמיד, לכך אינו מהבטל, שהאיש השלם במותו בקצור שנים, תבא נשמתו בחמר אחר, להוסיף בשלמותו בעבודה, כדי שתוסיף בגמול האמתי הנפשי :
והשני שפעמים תתגלגל הנפש החוטאת, לא להוסיף השלמות, כי אם בעבור שלא זכתה אל שלמות כלל מהכרח החמר. ולכן תהיה בגוף אחר, אולי ישוב מדרכו הרעה, וישוב אל אלוה וירצהו :
והתכלית השלישי בגלגול, יהיה פעמים, לא להוסיף שלמות לנפש או להשלימה מחדש, כי אם להעניש הנפש החוטאת על מעשיה, כשיהיו רעים וחטאים לה' מאד. הנה אז, כדי שלא תקבל ענשה בעולם הנפשות שיהיה ענש גדול מנשוא. יביאה הקדוש ברוך הוא בגוף אחר, כדי לקבל ענשה בעולם הזה. וזה דעת האומרים, שתתגלגל הנפש מן האדם הרשע בגוף הכלב, ושאר הבעלי חיים הבלתי מדברים, המוכנים לקבל צער ועמל כל כך, ושעליו אמר דוד (תהלים כב, כא) : "מיד כלב יחידתי".
ואולי לזה כונה אביגיל באמרה (שמואל א' כה, כט) : "ואת נפש אויביך יקלענה בתוך כף הקלע" :

41) האר"י, שער הגלגולים, הקדמה ח, הקדמה יא

הקדמה קטנה בענין גלגול הנשמות, למה מתגלגלים. דע, כי הנשמות יתגלגלו לכמה סבות, הראשונה הוא, לפי שעבר על איזו עבירה מעבירות שבתורה, ובא לתקן. הב' הוא, לתקן איזו מצוה שחסר ממנו. השלישית היא, שבא לצורך אחרים, להדריכם ולתקנם. והנה הראשונה היא קרוב לחטא, כיון שבתחלה חטא. והב' הוא רחוק מלחטא. והשלישית ודאי שלא יחטא. עוד יש סבות אחרות, ואלו הם, כי לפעמים יתגלגל, ליקח את בת זוגו, כי לא זכה בראשונה לקחתה. ופעמים שכבר לקח בת זוגו, אלא שחטא באיזו עבירה, והוצרך להתגלגל לתקן אותה כנז"ל, ואז אינו בא רק יחידי, כמ"ש הסבא דמשפטים על פסוק "אם בגפו יבא וכו'". ופעמים הוא שיש לו זכיות, ולכן אע"פ שהיא אינה צריכה להתגלגל, מחזירים אשתו להתגלגל עמו, בסוד "ויצאה אשתו עמו". ופעמים הוא, שלא זכה בראשונה ליקח בת זוגו...
... ודע, כי האדם צריך שיקיים כל התרי"ג מצוות. ואם חסר אחת מהם, עדיין נפשו חסירה, כפי שעור המצוות שחסרו ממנו. ואלו אם לא קיימם, צריך בהכרח שיחזור להתגלגל פעמים רבות, עד שישלים את כלם...

42) דרך השם, חלק ב, ג:י'

עוד שורש אחר נמצא להנהיג בעניני העוה"ז, והוא שהחכמה העליונה סידרה להרבות עוד ההצלה, כמ"ש, שנשמה אחת תבוא לעוה"ז פעמים שונות בגופים שונים, ועי"ז הנה תוכל לתקן בפעם אחד את אשר קלקלה בפעם אחרת, או להשלים מה שלא השלימה. ואולם בסוף כל הגלגולים לדין שלע"ל הנה הדין יהיה עליה, כפי כל מה שעבר עליה מן הגלגולים שנתגלגלה, ומן המצבים שהיתה בהם. והנה אפשר שיגיעו ענינים לאדם שנשמתו מגולגלת, כפי מה שיוגרם לה מצד מה שעשתה בגלגול קודם, וינתן לאדם ההוא בעולם מצב כפי זה, וכפי המצב שינתן לו יהי המשא אשר יוטל עליו וכמש"ל.
וכבר דינו ית"ש מדוקדק על כל אדם לפי מה שהוא בכל בחינותיו. פירש בכל פרטי מצבו, באופן שלא יעמס לעולם על אדם לעוה"ב שהוא הטוב האמיתי, אשמה שאין לו באמת, אבל יגיע לו מן המשא והפקודה בעוה"ז, כפי מה שתפלוג לו החכמה העליונה, וכפי זה ידונו מעשיו. והנה פרטי בחינות רבות ימצאו בענין זה של הגלגול, איך יהי האדם נידון לפי מה שהוא בגלגולו, ולפי מה שקדם בגלגול אחר, לשיהי' הכל ע"פ המשפט האמיתי והישר, ועל כל זה נאמר "הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט וכו'". ואין בברואים ידיעה שתוכל לכלול מחשבות ית"ש ועומק עצתו, רק הכלל הזה ידענו בכל שאר הכללים. שאחד ממקורות מקריהם של בני האדם בעוה"ז הוא הגלגול ע"פ אותם החוקים והמשפטים הישרים שהחוקקו לפניו ית"ש להשלמת זה הענין כלו.

43) שבחי האר"י, דף 29

וכן העיד לי כמהר"מ גלאנטי אב"ד דצפת שמתחילת ביאתו של האר"י ז"ל לארץ הקדושה הלך לעין זיתון ונשתטח על קבר ר"י בר אלעאי כיון שהגיע אצל אילני זיתים ותאינים העומדים סמוך לקברו ראה על אחד מהאילנות עורב א' עומד וקורא קרק קרק פעמים אין מספר אמר האדון למהר"מ גלאנטי שהלך עמו הכרת אדם שהיה שמו שבת גובה מסים בצפת א"ל הכרתיו והיה אדם רע אכזר גדול אמר לו האר"י ז"ל נשמתו היא מגולגלת בזה העורב ועתה אומר לי שהוא פלוני ובעבור אכזריותו שנהג עם העניים בשעת גביית המסים שפשט הגלימא מעל כתפיהם והמשכבות מתחתם לכן הענישו אותו בזה הצער שיתגלגל בעורכ ועתה הוא מבקש שאתפלל עליו אזי אמר לו האר"י ז"ל רשע לך לדרכך איני מתפלל עליך מיד פרח לו העורב ...

44) האר"י, שער הגלגולים, הקדמה ב

... ואמנם אם לא תקן את הנפש לגמרי בפעם א', ונפטר מן העולם, אז צריך שתחזור הנפש ההיא בגלגול, עד כמה פעמים, עד שתזדכך כל צרכה לגמרי, ואז אע"פ שנשלמה, אין הרוח שלה נכנס בה, כיון שלא נתקן הנפש אלא ע"י גלגול, אם לא בדוחק גדול, כמו שיתבאר לקמן בע"ה. ולכן צריך שיפטר מן העולם, ותחזור הנפש להתגלגל, ואז תזכה אל הרוח שלה. ואם יתקן גם הרוח, אז צריך שיפטר מן העולם, ואח"כ יתגלגל, ותבא בו גם הנשמה, ע"ד הנז' בענין הרוח. ואם לא תקן הרוח, צריך שיתגלגלו כמה פעמים הנפש עם הרוח, עד שיתוקן הרוח, ואז ימות האדם, ויחזור ויתגלגל הנפש והרוח וגם הנשמה, עד שיתוקנו שלשתם, ואז אין לו צורך עוד להתגלגל כלל, כי בהיות גם הנשמה נתקנת, הרי הוא אדם שלם כנודע: ... והוא, כי כשבא בבחי' גלגול לכך, הנה אינם מתגלים ביחד שלשתם הנר"ן, ולא שניהם יחד, אלא הנפש לבדה עד שתתקן, ואח"כ בגלגול אחר, הנפש והרוח לבדם, עד יתוקן הרוח. ואח"כ בגלגול אחר, הנר"ן, עד שתתקן הנשמה, ואז נשלמו גלגוליו כנז"ל. או לפעמים כל אחד משלשתם יתגלגל לבדו בפני עצמו כנז"ל.

45) פירושי האר"י שער הגלגולים, הקדמה ה

הנה הכתוב אומר, הן כל אלה יפעל אל פעמים שלש עם גבר. פירוש, כי בג' הגלגולים הראשונים, אז מתגלגל נפש האדם לבדה, בלי שתוף זולתה

46) איוב לג:כט

הן-פל-אֵלָה יִפְעַל-אֵל פְּעָמִים שְׁלוֹשׁ עִם-גִּבֹּר :

47 שמות לד:

נָצַר חֶסֶד לְאֵלִים נָשָׂא עֹון וְנָשַׁע וְחָטְאָה וְנָקָה לֹא יִנְקָה פֶקֶד | עֹון אָבוֹת עַל-בָּנִים וְעַל-בְּנֵי בָנִים עַל-שְׁלֹשִׁים וְעַל-רְבָעִים :

48 זוהר, חלק ב צא:

פקד עון אבות על בנים על שלשים ועל רבעים. אילנא חדא דאינציב חדא ותרין זמנין ותלת זמנין וארבע זמנין ואתפקד על חובי קדמאי אב ובן שלישי ורביעי חד הוא כד לא אתתקן ולא חייש לאתתקנא וכן בהפוכא דדא לאילנא דאיהו אתקן כדקא חזי וקאים על קיומיה (נ"א כדון) ועושה חסד וגו' :

49 פירוש אברבנאל כל דברים כה:

...ואמנם כמה פעמים תתגלגל הנפש ותחול, בחמרים מתחלפים וכלים מכלים שונים. אמר שנרמז בדברי אליהו (איוב לג, כט) שאמר: "הן כל אלה יפעל אל פעמים שלוש עם גבר". כי שתי פעמים או שלשה יקרה זה ולא עוד. ואפשר עוד שכוון ב"פעמים שלש עם גבר", על שלשה התכליות שימצאו בגלגול כמו שזכרתי :

50 ספר הבהיר קצה

...ראה שלא הצליח גדרו נטעו אחר שנקח וראה שלא הצליח ועקרו ונטעו עד כמה, א"ל לאלף דור דכתיב (תהלים ק"ה ח) דבר צוה לאלף דור, והיינו דאמרו, תתקע"ד דורות חסרו ועמד הקב"ה ושתלן בכל דור ודור :

51 נשמת חיים (הרב מנשה בן ישראל), מאמר רביעי פרק יד

...אשר על כן לתקן את אשר עות תחזור הנשמה פעמים שלש ולא יותר דאם לא תקנה מעשיה בג' פעמים תאבד תקותי ומוחזק הוא שלא ישוב עוד דבתלתא זמני הוי חזקה, אבל אם תחזור להשלים המצות להשלים המצות חחזור עד אלף פעמים על שתשלים התרי"ג כי אז חזירתה היא להנאתה ולטובתה. ואי לא מסתפינא הייתי אוסר שהשלשה פעמים הם בגוף בני אדם והוא בגופי בעלי חיים. וזהו פעמים שלש עם גבר דוקא...

52 בראשית כה:א, ה, ו,

וַיִּסַּף אַבְרָהָם וַיִּקַּח אִשָּׁה וְשָׁמָּה קְטוֹרָה : ... וַיִּתֵּן אַבְרָהָם אֶת-כָּל-אֲשֶׁר-לוֹ לְיִצְחָק : וְלִבְנֵי הַפִּילִגְשִׁים אֲשֶׁר לְאַבְרָהָם נָתַן אַבְרָהָם מִתְּנַת וַיְשַׁלְּחֵם מֵעַל יִצְחָק בְּנוֹ בְּעוֹדָו חַי קְדָמָה אֶל-אַרְצָה קְדָם :

53 ספר מעשה ה', חלק מעשה אבות כה

...ועוד נאמר שם ויתן אברהם את כל אשר לו ליצחק ולבני הפילגשים אשר לאברהם נתן אברהם מתנות וישלחם מעל יצחק בנו בעודנו חי קדמה אל ארץ קדם. ורז"ל אמרו (סנהדרין צא, א) שם טומאה מסר להם. ואמרו כן ממה שראו שהכתוב אמר קודם שנתן ליצחק כל אשר לו, וא"כ מהיכן נתן לו המתנות. אמנם יפלא מאד היאך יתכן לומר שאברהם שהיה מפרסם אלהותו יתברך לכל העולם, שימסור שם של טומאה לזרעו, ועוד מה מתנה היתה זאת. אבל יתכן לומר שאברהם היה מלמד לכל בניו סתרי האלהיות ושמותיו הקדושים, אף גם זאת בני הפילגשים מבלתי היותם בוחרים בהשגה או מחסרון ידיעה או מחמת עצלה, הנה סיפר הכתוב שנתן ליצחק כל אשר לו, רצה לומר כל סתרי האלהיות שהשיג הוא, ולבני הפילגשים לא אמר הסתרים ההם, אבל הודיעם שמות הטומאה שיזוהרו ולא יאמינו באותם השמות של טומאה, באופן שליצחק לימדו הטוב ומנעו מן הרע, ולשאר הבנים אשר לא רצו בהשגת הטוב לפחות מנעם מן הרע. ובא האות שעד היום כל בני ישמעאל אינם יודעים שמו של הקב"ה רק מציאת אלוה ויחודו ואינם מזכירים שם זולתו, וא"כ יהיה אומרם ז"ל שמסר להם שם של טומאה, רצה לומר שמסר להם סימן שידעו איזה שם הוא של טומאה שיתרחקו ממנו :